

В.М. Князевич, Р.О. Моїсеєнко

II Національний конгрес з паліативної допомоги в Україні: досвід, здобутки, стратегія розвитку

Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ

*Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика,
м. Київ, Україна*

Україна вступила в епоху гуманізації суспільства. Відроджується громадянський дух нашого народу, активно перебудовуються ідеологічні постулати, які мають людино-центроване спрямування. Мабуть саме тому сьогодні однією з гострих медико-соціальних та гуманітарних проблем країни стало створення та розвиток доступної та ефективної системи надання паліативної та хоспісної допомоги населенню. Така ситуація зумовлена постарінням населення, зростаючою кількістю невиліковних хворих з обмеженим прогнозом тривалості життя, як похилого, так і працездатного віку, необхідністю забезпечення якісного догляду невиліковним дітям за сучасними підходами, що прийняті у європейських країнах. Досвід багатьох країн світу переконливо доводить, що паліативна і хоспісна допомога найбільш адекватно забезпечує потреби та належну якість життя паліативних пацієнтів та

їхніх родин, сприяє збереженню людської гідності наприкінці біологічного життя.

01–03 жовтня 2015 року у м. Києві за ініціативи ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги», Національної академії державного управління при Президентові України спільно з Національною медичною академією післядипломної освіти імені П.Л. Шупика за підтримки МОЗ, Мінсоцполітики, НАМН України, НАПН України, КМДА, МФ «Відродження» відбувся II Національний конгрес з паліативної допомоги.

Привітати учасників конгресу до приміщення Національної філармонії України прийшли відомі державні та релігійні діячі країни, представники міжнародних організацій, зарубіжні гості. У роботі Конгресу взяли участь Міністр охорони здоров'я О. Квіташвілі, перший заступник Міністра соціальної політики В. Шевченко, керівники інших органів влади. Перед учасниками виступили

Блаженніший Любомир Гузар – Верховний Архієпископ Києво-Галицький, Архієпископ і Митрополит Київський, єпископ Кам'янецький; Мішель Казачкін – лікар, д.мед.н. проф., спеціальний посланник ООН по ВІЛ/СНІД у Східній Європі і Центральній Азії, директор Глобального фонду по боротьбі з ВІЛ/СНІДом, туберкульозом та іншими інфекційними захворюваннями, голова фонду Роберта Карра з розвитку громадського суспільства, член глобальної комісії з питань наркополітики. Учасників Конгресу привітали представники більшості конфесій, представники різних гілок влади.

У рамках Конгресу було проведено 15 окремих секцій, у тому числі у режимі телемосту з фахівцями з паліативної допомоги США. Широко обговорювалися нормативно-правові та організаційні засади надання паліативної та хоспісної допомоги; інтегрований підхід до надання допомоги пацієнту: лікування, догляд, психологічна та соціальна підтримка, засади та досвід їх забезпечення; науково-методичні, філософські, етичні засади розвитку паліативної допомоги; питання психологічної, соціальної та духовної підтримки пацієнтів у процесі надання паліативної та хоспісної допомоги.

Відбулося предметне обговорення стану та досвіду надання допомоги паліативним пацієнтам у педіатрії, геріатрії, онкології, психіатрії, ВІЛ-інфікованим хворим. Особливого звучання набуло питання знеболення, що часто є вирішальним у наданні паліативного супроводу. Важливим моментом стало обговорення та прийняття проекту Стратегії розвитку паліативної допомоги в Україні, який учасники Конгресу запропонували подати на затвердження уряду країни.

Засідання секції №1 «Організаційні засади системи паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Система підготовки, перепідготовки кадрів. Засади фінансування» відбулося у конференц-залі НМПО ім. П.Л. Шупика. Модераторами цієї секції визначені Гойда Ніна Григорівна – проєктор з лікувальної роботи, професор кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я НМПО ім. П.Л. Шупика, д.мед.н.; Цимбалюк Віталій Іванович – віце-президент НАМН України, академік НАМН України, д.мед.н., проф.; Губський Юрій Іванович – завідувач кафедри паліативної та хоспісної медицини НМАПО імені П.Л. Шупика, заступник голови правління ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги», чл.-кор. НАМН України, д.мед.н., професор.

Широко обговорювалися організаційні аспекти системи паліативної і хоспісної допомоги, модель надання паліативної допомоги в амбулаторних умовах, залучення лікарів загальної практики – сімейної медицини до надання паліативної допомоги, організаційна модель надання паліативної і хоспісної допомоги в стаціонарних умовах та візними бригадами вдома; особливості надання паліативної допомоги в міській та сільській місцевості; професійна підготовка медичного персоналу з питань надання паліативної і хоспісної допомоги; нормативно-правова база розвитку паліативної і хоспісної допомоги; наукові дослідження та підготовка наукових кадрів за напрямком «Паліативна і хоспісна допомога»; економічні засади системи паліативної і хоспісної допомоги.

Були заслухані та обговорені доповіді Царенка Анатолія Володимировича – доцента кафедри

паліативної та хоспісної медицини НМПО ім. П.Л. Шупика, к.мед.н. «Організаційні засади системи паліативної та хоспісної допомоги в Україні» та «Організація паліативної допомоги в регіоні: системність, послідовність, спадкоємність», представлена Андрієшин Людмилою Іванівною – завідувачем відділення Івано-Франківського обласного клінічного центру паліативної допомоги «Хоспіс», головним позаштатним спеціалістом з паліативної та хоспісної медицини департаменту охорони здоров'я Івано-Франківської обласної державної адміністрації, віце-президентом Благодійного фонду допомоги невиліковно хворим «Мати Тереза».

Значну частину секції було присвячено організаційним технологіям протидії та подолання професійного вигорання медичних працівників сфери паліативної допомоги, що були висвітлені Децик Ориною Зенонівною – завідувачем кафедри соціальної медицини, організації охорони здоров'я і медичного правознавства Івано-Франківського національного медичного університету, д.мед.н., проф. та Золотарьовою Жанною Миколаївною – асистентом кафедри соціальної медицини, організації охорони здоров'я і медичного правознавства Івано-Франківського національного медичного університету, к.мед.н.

Важливим для забезпечення якісної підготовки спеціалістів з паліативної допомоги є умови створення системи підготовки та перепідготовки кадрів, про що зазначив у своєму виступі Губський Юрій Іванович – завідувач кафедри паліативної та хоспісної медицини НМАПО ім. П.Л. Шупика, чл.-кор. НАМН України, д.мед.н., проф. та Шекера Олег Григорович – директор Інституту сімейної медицини, професор кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги НМАПО ім. П.Л. Шупика, президент Міжнародної громадської організації «Міжнародна асоціація «Здоров'я суспільства», д.мед.н.

Надзвичайно важливою у наданні паліативної та хоспісної допомоги є роль медичної сестри та рівень її підготовки, про що наголошувала у доповіді «Формування паліативної компетентності бакалаврів медицини в процесі професійної підготовки» завідувач відділення Черкаського медичного коледжу Білик Любов Володимирівна. Про досвід післядипломної підготовки медичних сестер з питань надання паліативної та хоспісної допомоги доповідала Лукіна Ганна Олександрівна – викладач КЗ «Криворізьке училище підвищення кваліфікації та перепідготовки молодших медичних спеціалістів та фармацевтів» ДОР.

Про міжнародний і національний досвід християнського служіння та допомоги паліативним пацієнтам розповіла Дандре Памела – голова на-

глядової ради ГО «Асоціація християнських медсестер і волонтерів «Благо», координатор міжнародної організації християнських медсестер «Faith Community Nursing» (США).

Під час секції обговорювався досвід роботи створених відділень паліативної допомоги, наприклад Дніпропетровської міської лікарні №15, про який розповів Ю.В. Криничний – заступник головного лікаря, головний позаштатний спеціаліст з паліативної та хоспісної медицини департаменту охорони здоров'я Дніпропетровської обласної державної адміністрації, голова Дніпропетровського обласного осередку Української ліги сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги. Висвітлені були також особливості паліативної допомоги хворим з хронічними інфекційними захворюваннями заступником директора з навчально-методичної роботи Черкаського медичного коледжу Шевченко Олександром Теодорівною. Головний лікар Донбаського центру паліативної медицини, голова Донецького обласного осередку Української ліги сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги, голова правління БО «Янгол милосердя» Трифонова Наталія Семенівна представила досвід надання виїзної паліативної та хоспісної допомоги «Хоспіс на дому» жителям Донецького регіону.

Цікавою була доповідь Гармаш Олени Василівни – к.пед.н., директора Ніжинського дитячого будинку-інтернату про особливості надання паліативної допомоги підопічним IV профілю в будинку-інтернаті.

Психологічні аспекти роботи з паліативними пацієнтами показав Жогно Юрій Петрович – к. психол. н., доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології ПНПУ ім. К.Д. Ушинського.

Особливий інтерес викликала секція №2 **«Інтегрований підхід до надання паліативної та хоспісної допомоги пацієнту: лікування, догляд, психологічна та соціальна підтримка. Засади та досвід їх забезпечення»**, яка відбувалась протягом трьох днів (01–03 жовтня) у формі круглих столів, тренінгів та виступів в готелі «Козацький». У секції взяли участь медики, соціальні працівники, психологи, юристи, а також гості з Австрії, Казахстану.

Модераторами секції були Шевченко Василь Васильович – перший заступник Міністра соціальної політики України та Чайківська Дзвенислава Романівна – національний координатор програми напрямку «Здоров'я» Міжнародного благодійного фонду «Карітас України».

На секції обговорювались досвід організації та діяльності моделі виїзної мультидисциплінарної бригади – результати моніторингу та оцінки були представлені Дзвениславою Чайківською; питання

перинатальної паліативної допомоги висвітлив к.мед.н. Пеньков Андрій Юрійович, Харківський обласний спеціалізований будинок дитини №1. Ситуацію щодо дитячої захворюваності та смертності та розвиток дитячої паліативної допомоги показали Ріга Олена Олександрівна – професор кафедри педіатрії №1 та неонатології Харківського національного медичного університету, д.мед.н., проф. та Джоан Марстон – виконавчий директор Міжнародної Мережі Паліативної допомоги для дітей (ICPCN), професор.

Паліативна допомога хворим на СНІД була представлена з досвіду Карітасу Одеси Світланою Колодчин.

Досвід Казахстану із взаємодії медичної та соціальної служб при наданні паліативної допомоги представив Болат Жантурієв – делегат від Казахстанського медичного університету, Алмати.

Вплив міждисциплінарного підходу при наданні паліативної допомоги на якість життя паліативних пацієнтів (на прикладі роботи першого денного хоспісу в Україні) показаний Брацюнь Лесею Петрівною – асистентом кафедри паліативної та хоспісної медицини НМПО ім. П.Л. Шупика.

Досвідом викладання основ паліативної допомоги поділилася Асія Аканова, Алмати, Казахстан. Про засоби народної і нетрадиційної медицини у цій сфері розповіла Христина Макух, к.мед.н., НМУ ім. Д. Галицького, Львів.

«Роль та завдання служби первинної медико-санітарної допомоги у наданні паліативної та хоспісної допомоги» розглядалися на секції №3, яка проходила на базі однієї з київських міських поліклінік. Модератором секції була Матюха Лариса Федорівна – завідувач кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги НМАПО ім. П.Л. Шупика, Голова Всеукраїнської асоціації сімейних лікарів, головний позаштатний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності «Загальна практика-сімейна медицина», д.мед.н., професор.

Доповіді, що були представлені на цій секції, висвітлювали роль та місце первинної медико-санітарної допомоги у наданні паліативного догляду. Державна політика щодо організації паліативної та хоспісної допомоги на первинному рівні була висвітлена Авраменко Тетяною Петрівною – докторантом кафедри управління охороною суспільного здоров'я Національної академії державного управління при Президентові України.

Особливий інтерес викликали виступи Матюхи Лариси Федорівни «Паліативна допомога дітям в практиці сімейного лікаря» та Веселової Тетяни (НМАПО імені П.Л. Шупика), у яких було показано досвід надання паліативної медичної допомоги на первинному рівні.

Майстер-класи, що проводяться на базовій кафедрі сімейної медицини НМАПО ім. П.Л. Шупика, викликали жвавий інтерес. Вони були представлені д.мед.н., проф., завідувачем кафедри сімейної медицини Хімійон Людмилою «Повідомлення поганих новин» та Матвієць Людмилою «Робота з інкурабельними хворими (психологічний аспект)».

Для посилення роботи із паліативної медицини за підсумками роботи секції було запропоновано наступне:

- провести майстер-класи для керівного складу ЦПМСД щодо користування методичними розробками з планування закупівлі контрольованих речовин та широке пояснення роботи з наказом № 494 (можливі 1–2-денні тренінги), роботи з документацією;

- нормативно забезпечити наявність у кожному районі аптеки (бажано комунальної), де пацієнт або довірена особа може придбати контрольований лікарський засіб, виписаний паліативному хворому сімейним лікарем;

- нормативно упорядкувати дозвіл на рівні закладу ПМСД в амбулаторіях мати незначний запас опіоїдних анальгетиків (інфаркт міокарда, травма тощо), використовуючи зарубіжний досвід, наприклад Хорватії;

- налагодити співпрацю із соціальними службами щодо роботи з паліативними пацієнтами на первинному рівні медичної допомоги;

- разом з кафедрами сімейної медицини та паліативної медицини розробити і проводити цикли ТУ з питань організації системної роботи з паліативним пацієнтом для лікарів ПМСД;

- проводити післядипломне навчання медичних сестер первинного рівня з питань догляду за паліативним пацієнтом;

- сприяти створенню мобільних бригад для обслуговування паліативних пацієнтів, особливо для здійснення ефективного знеболення.

Не можна перебільшити **роль медсестринства в розвитку та підвищенні якості паліативної та хоспісної допомоги, яка обговорювалася на секції №4** у Київському міському медичному коледжі. Модератором секції стала Чернишенко Тетяна Іванівна – директор ДУ «Центральний методологічний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України», кандидат наук з державного управління.

Детально обговорено доповіді «Підготовка медичних сестер з паліативної допомоги в Україні» Чернишенко Тетяни Іванівни; «Післядипломна освіта медичних сестер з паліативної і хоспісної допомоги» Вовк Лесі Григорівни – директора Львівського медичного коледжу післядипломної освіти та представників інших коледжів.

Актуальні питання щодо створення стандартів медсестринського догляду з паліативної і хоспісної допомоги в Україні висвітлено Шегедин Марією Брониславівною — директором Львівського державного медичного коледжу імені Андрея Крупинського, д.мед.н., проф.; у доповіді «Актуальні питання щодо створення відділення паліативної допомоги як функціонального підрозділу вищого медичного навчального закладу» Венгрин Надії Олексіївни – к.мед.н., директора ВКНЗ «Дубенський медичний коледж» Рівненської обласної ради.

Викликала інтерес і доповідь «Роль і завдання асоціації медичних сестер у розвитку паліативної та хоспісної допомоги» Івашко Галини Миколаївни – головного позаштатного спеціаліста по роботі з середнім медичним персоналом МОЗ України, президента Асоціації медичних сестер України.

Концептуально внесено пропозиції до Резолюції Конгресу та Стратегії розвитку паліативної допомоги на 2015–2025 роки щодо розвитку ролі медсестринства та особливостей роботи із посилення престижності професії.

Питання організації і надання паліативної та хоспісної допомоги хворим на соціально небезпечні захворювання розглядалися на секції №5. Модераторами секції визначено Нізову Наталію Миколаївну – директора ДУ «Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України», д.мед.н., проф., Александріну Тетяну Андріївну – к.мед.н., кафедра вірусології НМАПО ім. П.Л. Шупика, Курпіту Володимира Івановича – виконавчого директора ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ».

У роботі секції взяли участь представники Всесвітньої організації охорони здоров'я, ДУ «Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України», ДУ «Національний інститут фтизіатрії та пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України», Одеського державного медичного університету, Одеського обласного протитуберкульозного диспансеру, Національної академії державного управління при Президентові України, головні лікарі та представники регіональних центрів з профілактики та боротьби зі СНІДом, представники ВБО «Всеукраїнська Мережа ЛЖВ».

Представлені на секції доповіді були надзвичайно актуальними з огляду на епідемії ВІЛ та туберкульозу в Україні.

Секція була присвячена висвітленню поточного стану, проблем та досягнень у сфері надання паліативної допомоги хворим на туберкульоз, ВІЛ-інфекцію/СНІД, наркоманію, які, відповідно до Основ законодавства України про охорону здоров'я, належать до соціально небезпечних хвороб, а отже хвороб, контроль за поширенням яких

є стратегічним напрямом державної політики у сфері охорони здоров'я.

Значна частина ВІЛ-інфікованих хворих, які дізнаються про свій діагноз на стадії СНІДу, поширення мультирезистентних форм туберкульозу і відсутність доступних нових протитуберкульозних препаратів призводять до постійного збільшення хворих, які потребують паліативної допомоги. Хворі на туберкульоз, СНІД, враховуючи епідеміологічний фактор захворювання, високий рівень стигматизації, дійсно є особливою групою паліативних хворих, доступ яких до означеної допомоги залишається катастрофічно низьким через низку чинників нормативного, організаційного, структурного характеру.

Під час засідання увага також була спрямована на одну з найскладніших категорій паліативних хворих – наркозалежних, значна частина яких має подвійний та потрійний діагнози (залежність, ТБ, ВІЛ/СНІД). Серед усіх компонентів паліативної допомоги для наркозалежних найпроблемнішим є медичний у частині менеджменту болю. Менеджмент болю для наркозалежних включає не лише призначення адекватного знеболення відповідно до рекомендацій ВООЗ, але й оцінку залежності/зловживання психоактивними речовинами, оцінку ризиків зловживання опіоїдними анальгетиками, заходів з їх попередження та план дій у разі їх виникнення. Слід зазначити, що тактика ведення болю у таких хворих змінюється залежно від поточного стану вживання психоактивних речовин (пацієнт в ремісії, активний споживач опіоїдів або інших речовин, пацієнт на замісній підтримувальній терапії або пацієнт, який приймає налтрексон).

Виходячи з поняття цінності кожної особистості, визнання унікальності її життєвого шляху та гідності, кожна особа має право на доступ до якісної паліативної та хоспісної допомоги. Таке право ґрунтується на загальних правах людини. Водночас у нашій країні, незважаючи на позитивні зрушення, існують серйозні проблеми із забезпеченням доступу до паліативної допомоги, особливо ВІЛ-позитивних осіб, хворих на ТБ та наркозалежних, які часто піддаються стигматизації та дискримінації.

Першими на секції були представлені доповіді «Перспективи та можливості для забезпечення надання медичної допомоги пацієнтам, хворим на туберкульоз, які підлягають паліативному лікуванню» від представників ДУ «Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України» професора Н.М. Нізової та Я.С. Терлеєвої та «Паліативна допомога хворим на туберкульоз» від представників Національного інституту

фтизіатрії та пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України проф. С.О. Черенько та Н.А. Литвиненко, Г.О. Варицької.

Досвід центру паліативної допомоги пацієнтам з ТБ/ВІЛ/гепатитами був представлений Талалавим К.О. та Єсипенко С.В., Одеський державний медичний університет, Одеський обласний протитуберкульозний диспансер (м. Белгород-Дністровський, Одеська область).

Особливості надання паліативної допомоги хворим на ВІЛ-інфекцію в Україні висвітлені Лучинською Ольгою Віталіївною – аспірантом Національної академії державного управління при Президентові України. Паліативна допомога, як складова комплексної медичної допомоги при ВІЛ-інфекції/СНІДі, представлена Гетьман Л.І., Соболевою Я.В., ДУ «Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України».

Широку зацікавленість викликала доповідь «Особливості паліативної допомоги для наркозалежних осіб» професора Щербінської А. М. та Іванчук І.О., ДУ «Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України».

Актуальність паліативної допомоги хворим на ВІЛ-інфекцію та сучасні аспекти паліативної допомоги хворим при ВІЛ-інфекції були надані з регіонів Лазаревич Ю.М., Рівненське відділення ЛЖВ, та Юрченко О.В., Київський міський центр профілактики та боротьби зі СНІДом.

Усіх зацікавили питання перспектив розвитку хоспісної допомоги хворим на СНІД після завершення програм Глобального фонду, які представила Задорожна К.І., Харківський обласний центр профілактики і боротьби зі СНІДом.

І завершив виступи на секції глобальною доповіддю «Підходи ВООЗ щодо паліативної допомоги хворим на туберкульоз: що необхідно зробити в Україні (WHO on Palliative care in TB: what should be done in Ukraine)» Славуцький Андрій – співробітник представництва ВООЗ в Україні.

Підсумовуючи засідання, усі учасники погодились із необхідністю включення питань паліативної допомоги до національної політики держави з ВІЛ/СНІД, ТБ, приведення нормативно-правової бази України у відповідність до світових стандартів, створення системи підготовки спеціалістів у галузі паліативної допомоги, забезпечення доступу до необхідних препаратів усіх пацієнтів, які їх потребують.

Вперше у рамках Конгресу відбулась **секція №6 «Організація паліативного догляду в педіатрії»**. Засідання секції проводилися у приміщенні Київської міської дитячої клінічної лікарні, яка залучатиметься до надання допомоги пацієнтам Центру паліативної допомоги дітям міста Києва,

створеного на території сусіднього закладу – Київської міської дермато-венерологічної лікарні, що має відповідні умови для розгортання відділення з 10 одномісних палат з окремими виходами на вулицю, що є важливим для маленьких пацієнтів та їхніх сімей. Також у вільних приміщеннях лікарні підготовлено майданчик для створення виїзної мобільної мультидисциплінарної бригади як важливої складової структурного підрозділу центру, і саме з цієї бригади розпочнеться функціонування Центру та робота з медичним персоналом міста Києва.

Модераторами секції були перший заступник голови правління ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги», завідувач кафедри дитячої неврології та медико-соціальної реабілітації НМАПО ім. П.Л. Шупика, д.мед.н., проф. Р.О. Моїсеєнко, начальник управління охорони материнства і дитинства МОЗ України В.М. Коломейчук; від Департаменту охорони здоров'я Київської МДА – О.П. Шевченко, В.Ю. Мартинюк – член правління ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги», директор ДЗ «Український медичний центр реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи МОЗ України», головний позаштатний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності «Дитяча неврологія», кандидат медичних наук.

У роботі секції взяли участь 140 педіатрів – спеціалістів з різних спеціальностей із 17 областей країни, які обговорювали нагальні питання педіатричної паліативної допомоги. Особливо болючі питання висвітлено у повідомленні «Паліативна допомога в неонатології – проблемні питання», представленому Шунько Єлизаветою Євгеніївною – головним позаштатним спеціалістом МОЗ України зі спеціальності «Неонатологія», завідувачем кафедри неонатології НМАПО ім. П.Л. Шупика, д.мед.н., професором.

Окремі питання щодо створення паліативної допомоги дітям було викладено у доповіді професора Моїсеєнко Раїси Олександрівни та Залеської Валентини Володимирівни – головного лікаря Київської міської дитячої клінічної лікарні №4, заступника голови Київської міської організації ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги».

Цікава та ексклюзивна інформація була викладена у доповіді директора ДЗ «Український медичний центр реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи МОЗ України», головного позаштатного спеціаліста МОЗ України зі спеціальності «Дитяча неврологія», к.мед.н. Мартинюка Володимира Юрійовича щодо апалічного синдрому у дітей – клініки, діагностики, реабілітації, паліативної допомоги.

Питання паліативної допомоги у дитячій нейрохірургії розглянув Духовський Олександр Ерікович – головний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності «Дитяча нейрохірургія», керівник Харківського Центру дитячої нейрохірургії.

Актуальні питання паліативної медицини в дитячій психіатрії було висвітлено Марценковським Ігорем Анатолійовичем – головним спеціалістом МОЗ України зі спеціальності «Дитяча нейрохірургія», Український ДУ «НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України», м. Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика, к.мед.н., доцентом.

Досвід та потреби надання паліативного супроводу дітям з онкогематологічними захворюваннями було показано Донською Світланою Борисівною – завідувачем Центру дитячої онкогематології НДСЛ «ОХМАТДИТ», головним позаштатним спеціалістом МОЗ України зі спеціальності «Дитяча онкогематологія».

Актуальною темою є знеболення у педіатрії, особливо з огляду на відсутність в країні відповідних затверджених настанов та клінічних протоколів, про що зазначила у своїй доповіді «Стан проблеми оцінювання болю у дітей різного віку», д.мед.н., проф. кафедри педіатрії №1 та неонатології Харківського національного медичного університету Ріга Олена Олександрівна.

Цікавим був також перший досвід виїзних хоспісних бригад та створення регіональної концепції педіатричної паліативної допомоги дітям у м. Харкові, який представили лікар Харківського обласного спеціалізованого будинку дитини №1, к. мед.н. Пеньков Андрій Юрійович та головний лікар цієї установи к.мед.н. Марабян Роман Володимирович.

Особливий інтерес викликала доповідь начальника Департаменту ОЗ Івано-Франківської ОДА Мельника Романа Михайловича щодо здобутків впровадження та перспектив розвитку дитячої паліативної допомоги на Прикарпатті. Показано досвід громадської роботи та організаційних заходів державних органів управління зі створення першого дитячого паліативного центру у м. Надвірна.

Основними питаннями, які були виділені для внесення в резолюцію конгресу, стали термінове врегулювання нормативно-правової бази діяльності паліативної допомоги дітям, передусім положень та штатних нормативів і норм навантажень для персоналу центрів/відділень паліативної допомоги, у тому числі мобільних бригад, які сьогодні почали створюватись у Луцьку, Харкові, Івано-Франківській області, Одесі, Києві стихійно із залученням грантів технічної допомоги міжнародних організацій. Потребує негайного вирішення питання прийняття клінічного протоколу

та настанови для знеболення у дітей, можливості реєстрації в Україні дитячих форм наркотичних лікарських засобів, зокрема пластирів, рідких форм тощо, а також врегулювання питання підготовки спеціалістів із паліативного догляду дітей. Потребує вирішення питання роботи з некурабельними пацієнтами у відділеннях анестезіології та інтенсивної терапії, особливо у неонатології, з прийняттям порядку переведення їх на паліативний догляд.

Важлива складова паліативної медицини, особливо у дорослого населення, – це **надання паліативної допомоги в онкології, яка обговорювалась на секції №7**, що проходила у ДУ «Національний інститут раку» МОЗ України. Модератором зустрічі була Колеснік Олена Олександрівна – директор ДУ «Національний інститут раку» МОЗ України, д.мед.н., професор.

Заслухано доповіді: «Захворюваність на рак в Україні» Чешук Валерія Євгеновича – професор кафедри онкології Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, головного спеціаліста МОЗ України зі спеціальності «Онкологія», д.мед.н., проф.; «Сучасні принципи паліативної допомоги хворим на рак в Україні» Колеснік Олена Олександрівна – директора ДУ «Національний інститут раку» МОЗ України, д.мед.н., проф.; «Перспективи розвитку напрямків реабілітації та паліативної медицини для онкологічних хворих в Україні» Мосієнко Володимира Сергійовича – головного наукового співробітника Інституту експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України, д.м.н., професора.

Важливого звучання набула доповідь «Принципи протибольової терапії в паліативному лікуванні онкологічних хворих» завідувача відділення анестезіології та інтенсивної терапії ДУ «Національний інститут раку МОЗ України», д.мед.н. Лісного Івана Івановича. Цікавою була інформація, представлена у доповіді «Корекція анемії у підтримуючій терапії онкологічних хворих» Поступаленко Олени Вікторівни – старшого лаборанта кафедри онкології Національного медичного університету

ім. О.О. Богомольця та доповіді «Аспекти психологічної підтримки хворих на рак та їх родичів в Україні» Суркіс М.О. – психолога ДУ «Національний інститут раку МОЗ України».

Прошло також обговорення доповідей та пропозицій до Резолюції II Національного Конгресу з паліативної допомоги і Національної стратегії розвитку системи паліативної допомоги в Україні.

Секція №8 «Паліативна та хоспісна допомога у психіатрії та неврології» була організована в Українському науково-дослідному інституті соціальної і судової психіатрії і наркології МОЗ України та кафедрі психіатрії НМАПО ім. П.Л. Шупика, що розташовані на території Київської міської клінічної психіатричної лікарні.

Модератором секції була Пінчук Ірина Яківна – директор Українського науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України, головний позаштатний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності «Наркологія. Психіатрія».

Під час секції прослухано та обговорено доповіді «Паліативна та хоспісна допомога у психіатрії» Пінчук Ірини Яківни – директора Українського науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України, головного позаштатного спеціаліста МОЗ України зі спеціальності «Наркологія. Психіатрія», д.мед.н., с.н.с. Жваве обговорення викликало повідомлення Чайковської В.В. – завідувача лабораторії соціальної геронтології ДУ «Інститут геронтології ім. Д.Ф.Чеботарьова НАМН України», д.мед.н., проф. з проблемних питань геріатрії при наданні паліативної допомоги.

«Техника нейросенсорной депривации стрессогенной активности – как метод психологического дебрифинга при оказании паллиативной помощи» була висвітлена Педак А. А. – головним лікарем Миколаївської обласної психіатричної лікарні №2. Про проблеми паліативної допомоги при деменціях та використання європейського досвіду поінформувала слухачів Косенкова Ірина Володимирівна – заступник головного лікаря з медичної частини КЗ «Черкаська обласна психіатрична лікарня». Особливості надання паліативної допомоги в психіатрії, досвід роботи відділення паліативної допомоги висвітлив Яценко Володимир Іванович – головний лікар Чернігівської обласної психоневрологічної лікарні.

Цікавою для слухачів стала доповідь про розвиток психосоматичних розладів у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку Мугаль С.О. – викладачка кафедри практичної психології та психосоматики, аспіранта IV курсу Інституту соціології, психології та соціальних

комунікацій Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Напрямки вирішення соціальних проблем пацієнтів з виразним дефектом та кінцевими станами внаслідок перебігу шизофренії були представлені Шейко Макаром Васильовичем – завідувачем відділення ТМО «Психіатрія» у м. Києві.

Нестандартні підходи до лікування показані у доповіді про зміну якості життя пацієнтів з раком молочної залози на фоні Цигун-тренінгу Макарова Олександра Валентиновича – лікаря-психотерапевта Херсонського обласного онкологічного диспансеру.

Завершилась секція виступом про досвід надання паліативної допомоги в США, який представила Мишаківська Ольга, обласна клінічна психіатрична лікарня м. Львова.

Секція №9 «Питання народної та нетрадиційної медицини в паліативній допомозі» відбулась у залі Національної наукової медичної бібліотеки, у якій взяли участь як фахівці з народної і нетрадиційної медицини, так і класичної медицини, які вивчають здобутки поколінь та впроваджують їх на первинному рівні медичної допомоги на принципах доказовості, ефективності, якості, безпеки. Загалом було зареєстровано 110 учасників.

Метою проведення секції в межах II Національного Конгресу з паліативної допомоги було обговорення актуальних питань натуральної, комплементарної, альтернативної (народної та нетрадиційної – НіНМ) медицини у клінічній практиці та повсякденному житті осіб різних вікових груп.

У рамках секційного засідання заслухали доповіді, відбулися дискусії, обговорення та було запропоновано проект резолюції.

Модераторами секції стали Гарник Т.П. – д. мед.н., проф., завідувач кафедри фітотерапії, гомеопатії та біоенергоінформаційної медицини ПВНЗ «Київський медичний університет УАНМ» (далі – КМУ УАНМ), головний позаштатний спеціаліст МОЗ України за фахом «Народна та нетрадиційна медицина», президент ВГО «Асоціація фахівців з народної і нетрадиційної медицини України», Андріюк Л.В. – д.мед.н., проф., завідувач кафедри реабілітації та нетрадиційної медицини Львівського національного медичного університету ім. Д. Галицького, Дмитрієва А.В. – д.мед.н., с.н.с., директор центру «Расаяна», м. Київ, Козименко Т.М. – к.мед.н., доц. завідувач курсу гомеопатії кафедри фітотерапії, гомеопатії та біоенергоінформаційної медицини ПВНЗ «КМУ УАНМ», Радиш Я.Ф. – д.держ.упр., проф., Національна академія державного управління при Президентові України.

У програму секційного засідання були включені доповіді, майстер-класи та дискусії за наступними

темами: сучасні аспекти застосування методів НІНМ, фізіотерапевтичних та реабілітаційних методів у паліативній допомозі; економічна доцільність застосування методів народної і нетрадиційної медицини в умовах соціально-економічних проблем в Україні; фармакоэкономика фіто-, гомеопатичних засобів та інших методів НІНМ у паліативній допомозі; досвід та пропозиції щодо застосування фітотерапії у паліативній допомозі: *ex tempore* – лікарські форми у паліативній допомозі; досвід та пропозиції щодо застосування гомеопатії, іридодіагностики, електропунктурної діагностики та інформаційної медицини як скринінг методів діагностики та контролю щодо ефективності паліативної допомоги; досвід та пропозиції щодо організації психотерапевтичних та психологічних груп для фахівців з НІНМ, лікарів інших спеціальностей для профілактики синдрому професійного вигорання та учасників АТО; науково-методичне забезпечення НІНМ в Україні та світі.

Під час секції були заслухані доповіді: Гарник Т.П. «Народна і нетрадиційна медицина в Україні при наданні паліативної та хоспісної допомоги», Андріюк Л.В., Магулка І.В. «Можливості немедикаментозної корекції порушених функцій у пацієнтів з перенесеним геморагічним інсультом», Козименко Т.Н. «Палиативная гомеопатия», Потоцька С.В. «Можливості гомеопатії при лікуванні тяжкої патології», Галян Я.А. «Тибетские методы поддержки в палиативной и хосписной помощи», Коломоець Н.О. «Випадок паліативного гомеопатичного лікування раку підшлункової залози», Дорофеев А.Ю. «Фармакодинамические характеристики растений в аюрведической фармакологии. Пример их использования в терапии», Осипенко О.Д., Буянов Ю.В. «Холодинника как инструмент кризисной психологии и медицины», Дмитрієва А.В. «Аюрведа – терапия супроводу онкологічних хворих», Гарник Т.П., Іванова Л.Н., Туманов В.А., Гарник К.В. «Синдром эмоционального выгорания у медицинских работников», Зубицька В.О. «Засоби авторської фітотерапії династії лікарів Зубицьких ТОВ «Фіто-Данімир» у амбулаторній практиці супроводу паліативних хворих», Головаха М.О. «Оптимизация изложения методики электропунктурной диагностики и информотерапии в реабилитации семей, которые имеют детей с аутизмом», Меньшова В.О., Березкіна В.І. «Пряноароматичні рослини в паліативній допомозі», Степаненко В.В., Войтенко Г.М. «Досвід застосування препарату гриба Ганодерма при лікуванні онкологічних хворих», Матяш М.М. «Реабілітаційні стратегії в лікуванні хворих, що перенесли бойову ЧМТ», Черкасенко І.Л. «Гомеопатическая терапия терминальных состояний».

Актуальним питанням було визначено необхідність залучення фахівців з народної і нетрадиційної медицини до супроводу пацієнтів в хоспісній і паліативній медицині.

На секції №9 були розглянуті питання щодо організації натуропатичної допомоги за фахом «Народна та нетрадиційна медицина» методами фітотерапії, гомеопатії, рефлексотерапії, електропунктурної діагностики та інформотерапії, іридодіагностики, аюрведи, а також психологічні аспекти в паліативній та хоспісній допомозі.

Таким чином, учасники секції продовжили роботу, розпочату на міжнародній конференції «Місце народної і нетрадиційної медицини в паліативній допомозі», яка була присвячена Всесвітньому дню паліативної та хоспісної допомоги, що відбулася 10–11 жовтня 2013 року.

Пацієнт повинен мати право вибору щодо методів знеболення, включаючи наркотичні, ненаркотичні, немедикаментозні, у тому числі апаратні (електростимуляція тощо), рефлексотерапевтичні, фітотерапевтичні, гомеопатичні та інші натуропатичні методи. Для цього необхідне широке інформування пацієнтів щодо різних можливостей народної і нетрадиційної медицини. Для досягнення цієї мети необхідно організувати конференції, круглі столи, семінари, школи для родичів пацієнтів, що потребують паліативної та хоспісної допомоги.

Натуропатичні засоби можуть бути застосовані за кількома основними напрямками: рефлексотерапія та електростимуляція з метою знеболення, фітотерапія, аюрведа, апітерапія та гомеопатія – для покращення якості життя за якомога більш тривалого збереження працездатності і можливості до самообслуговування, що є економічно доцільним та гуманним стосовно пацієнтів, електропунктурна діагностика та інформотерапія – для якісного індивідуального підбору натуропатичних, у тому числі фармакологічних, дієтичних тощо засобів у динаміці.

Застосування натуропатичних засобів у паліативній та хоспісній медицині сприятиме її соціально-економічній доступності.

Учасники секції №9 запропонували:

1. Забезпечити право вибору пацієнтам, які потребують паліативної та хоспісної допомоги, щодо методів знеболення, включаючи наркотичні, ненаркотичні, немедикаментозні, у тому числі апаратні (електростимуляція тощо), рефлексотерапевтичні, фітотерапевтичні, гомеопатичні та інші натуропатичні методи.

2. Провести широке інформування пацієнтів щодо різних можливостей народної та нетрадиційної (натуральної, комплементарної/альтернативної) медицини в паліативній та хоспісній допомозі.

3. Організувати конференції, круглі столи, семінари, школи на тему реальних можливостей народної та нетрадиційної (натуропатичної) медицини для родичів пацієнтів, що потребують паліативної та хоспісної допомоги.

4. Налагодити діалог між представниками онкологічних, хірургічних, терапевтичних та натуропатичних напрямків з метою подолання непорозуміння та взаємного інформування щодо можливостей та обмежень різних методів і шляхом організації міждисциплінарних заходів.

5. Внести у Національну стратегію розвитку паліативної та хоспісної допомоги положення про те, що «методи народної і нетрадиційної медицини та (натуропатичні) засоби можуть бути застосовані у паліативній і хоспісній медицині за кількома основними напрямками: рефлексотерапія та медична акупунктура, точкова і зональна електростимуляція – з метою знеболення; фітотерапія, аюрведа, апітерапія та гомеопатія – для покращення якості життя за якомога більш тривалого збереження працездатності і можливості до самообслуговування, що є соціально-економічно доцільним та гуманним стосовно пацієнтів; електропунктурна діагностика та інформотерапія, іриодіагностика як скринінг-методи – для якісного індивідуального підбору як натуропатичних, так і фармакологічних, дієтичних тощо засобів в динаміці».

6. Внести вивчення НіНМ (натуропатичних методів) до навчальних програм із підготовки фахівців з паліативної та хоспісної допомоги, залучивши до викладання ВГО «Асоціація фахівців з народної та нетрадиційної медицини України», профільні кафедри ВМНЗ з НіНМ по всій Україні.

7. Впровадити розділи, що висвітлюють можливості НіНМ (натуропатичних методів, засобів) у підручники і навчальні посібники для підготовки фахівців з паліативної та хоспісної допомоги у навчальних закладах II–IV рівня акредитації.

Проект резолюції на засіданні секції №9 прийнято одностайно за основу.

Секція №10 «Хронічний біль у паліативній медицині: шляхи вирішення проблеми. Питання забезпечення доступу населення до наркотичних анальгетиків та інших засобів знеболення» відбулася у приміщенні ПАО НППЦ «Борщагівський ХФЗ». У роботі секції взяли участь лікарі, правоохоронці, виробники ліків, організатори охорони здоров'я, представники ООН, Ради Європи, в.о. Голови Державної служби України з контролю за наркотиками, представники громадських організацій.

Модератори:

- Тимошенко Володимир Андрійович – президент Інституту вивчення залежностей, проблем

наркополітики та моніторингу наркоситуації, д.юр.н., професор.

- Казачін Мішель – спеціальний представник Генерального секретаря ООН по Східній Європі і Центральній Азії, професор (Франція).

- Султанов Мірзахід – керівник представництва Управління по наркотиках і злочинності (УНЗ) ООН в Україні і Молдові.

- Конашевич Людмила Володимирівна – експерт Ліги з питань фармації.

- Дзісяк Олег Петрович – в.о. Голови ДСКН.

З доповіддю «Чинники, що впливають на стан доступу населення України до наркотичних анальгетиків та інших засобів знеболення, та шляхи подолання перепон на цьому шляху» виступив Тимошенко Володимир Андрійович – президент Інституту вивчення залежностей, проблем наркополітики та моніторингу наркоситуації, д.юр.н., професор.

Питання забезпечення доступу населення до наркотичних анальгетиків та інших засобів знеболення викликали жвавий інтерес у учасників Конгресу. Спільним в усіх виступах було занепокоєння станом справ в Україні з надання паліативної допомоги, який, попри позитивні зміни у напрямку лібералізації наркополітики держави та у відомчій нормативній базі (постанова КМУ № 333 від 13.05.2013 р., наказ МОЗ України № 494 від 07.08.2015 р.), відчутно не покращився. Про це у своїх виступах говорили в.о. голови ДСКН Дзісяк О.П., голова правління ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги» Князевич В.М., президент Інституту вивчення залежностей, проблем наркополітики, та моніторингу наркоситуації Тимошенко В.А., експерт Міжнародного Альянсу з ВІЛ-СНІДу в Україні Скала П. Причину такого стану фахівці вбачають у безпідставному більш ніж дворічному затягуванні з боку МОЗ прийняття нового наказу-інструкції на виконання постанови КМУ №333.

Надзвичайно змістовним та інформативним був виступ спеціального представника Генерального секретаря ООН по Східній Європі і Центральній Азії, члена Глобальної комісії з наркополітики професора Мішеля Казачкіна (Франція), присвячений світовій кризі доступу до контрольованих наркотичних і психотропних речовин для потреб медицини. Жваве обговорення викликали рекомендації, які Глобальна комісія планує винести на розгляд Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН, присвяченої світовій проблемі наркотиків, яка відбудеться у квітні 2016 року.

Впливу антинаркотичних конвенцій ООН (1961, 1971, 1988 рр.) на стан доступності до знеболення була присвячена доповідь керівника представництва

Управління з наркотиків і злочинності в Україні і Молдові Мірзахіда Султанова, який переконливо продемонстрував відсутність у вказаних конвенціях положень, які б негативно позначались на стані забезпечення доступу до засобів знеболення наркотичної та психотропної дії. Тому країни, які прийняли конвенції, повинні самі встановлювати оптимальні заходи контролю, які б не створювали перепон у вирішенні проблем знеболення в медицині.

Окремі учасники дискусії, як на причину повільного втілення у практику прогресивних положень, закладених у вказаних нормативних актах, вказували на безпідставне втручання співробітників МВС у діяльність лікарів, які призначають пацієнтам наркотичні анальгетики. У результаті зазнають стигми не тільки учасники ЗПТ, пацієнти, але й лікарі. Глибоко цю сторону проблеми висвітлили у своїх доповідях експерт Групи Помпиду Ради Європи Катрін Ріттер (Швейцарія), директор департаменту стандартизації медичних послуг ДП «Державний експертний центр» МОЗ України Ліщинська О.М. та головний лікар Бориспільської районної лікарні Щур О.В.

Стан та перспективи подальшого вдосконалення нормативної бази щодо забезпечення безперешкодного доступу до знеболення висвітлили у своїй доповіді Стасюк Ігор Євгенович – заступник начальника Управління ДКСН, к.мед.н.

З питаннями державного регулювання обігу лікарських засобів, які застосовуються для знеболення, ознайомила присутніх експерт Ліги з питань фармації Конашевич Людмила Володимирівна.

Про актуальні проблеми стандартизації медичної допомоги при хронічному болю в українських реаліях розповіла Ліщишина Олена Михайлівна – директор департаменту стандартизації медичних послуг ДП «Державний експертний центр» МОЗ України.

Доповідачі Князевич В.М., Дзісяк О.П., Тимошенко В.А. проаналізували чинники, що впливають на стан доступу населення до наркотичних анальгетиків та інших засобів знеболення. Зокрема зазначалося про необхідність подальшого вдосконалення чинного законодавства щодо забезпечення пацієнтів знеболюючими препаратами і лише як похідна від цієї мети – недопущення виходу наркотичних речовин у незаконний обіг.

Гостра дискусія точилася навколо питання стандартизації медичної допомоги при хронічному болю (доповідач Ліщишина О.М.). Учасники дискусії зійшлись на думці щодо необхідності оновлення протоколу лікування хворих з хронічним больовим синдромом відповідно до міжнародного та вітчизняного досвіду (Яценко В.А., Стасюк І.Е.).

Усі учасники засідання зазначили актуальність питань, запропонованих для обговорення, та своєчасність проведення форуму. Особливо звертали увагу на вдалий підбір учасників Конгресу. Неодноразово наголошувалося, що резолюція Конгресу повинна стати дороговказом для усіх задіяних у наданні паліативної допомоги відомств, громадських організацій, релігійних общин.

Учасники засідання також відмітили високий рівень організації та проведення Конгресу.

Секція №11 «Юридичні підвалини розвитку паліативної допомоги в Україні» була організована в університеті «Кієво-Могилянська академія». Модерувала секцію Черненко Зоряна Степанівна – заступник декана Національного університету «Кієво-Могилянська академія», доцент кафедри міжнародного права і спеціальних правових наук, викладач Школи охорони здоров'я, Школи соціальної роботи, доктор філософії в галузі права (Ph.D.), член Правління ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги», голова комісії з питань реформування системи охорони здоров'я МОЗ України.

Були представлені доповіді «Застосування принципу особистої автономії у паліативній медицині» Миронової Г.А. – старшого наукового співробітника НДІ приватного права та підприємництва ім. акад. Ф. Бурчака Національної академії державного управління при Президентові України, к.філ.н.

Інституційно-правовий аспект розвитку паліативної допомоги представила Лісневська Наталія Олександрівна – директор юридичної компанії «Флоранс», розвиток паліативної допомоги в контексті автономізації закладів охорони здоров'я висвітлено у виступі модератора секції Черненко З.С.

Зацікавила присутніх доповідь про правові аспекти роботи сімейних лікарів зі знеболюючими препаратами від Беденко-Зваридчук О. – директора ЮК «МедАдвокат», голови Комітету з медичного права Асоціації правників України.

Дискусійним стало повідомлення щодо впливу рівня правової обізнаності медичних працівників на надання паліативної допомоги, зроблене Зубенею Т. – магістранткою Школи охорони здоров'я Національного університету «Кієво-Могилянська академія».

Другий день Конгресу 02.10.15 проходив у пленарному режимі у залі Національної академії державного управління при Президентові України.

Розпочав засідання Князевич Василь Михайлович – голова правління ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги», завідувач кафедри управління охороною суспільного здоров'я Національної академії державного управління при Президентові України, д.мед.н.

Президія Конгресу була представлена:

- Шафранський Віктор Вікторович – заступник Міністра охорони здоров'я України.
- Шевченко Василь Васильович – перший заступник Міністра соціальної політики України.
- Ковбасюк Юрій Васильович – президент Національної академії державного управління при Президентові України, д. держ. упр., професор.
- Вороненко Юрій Васильович – ректор Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, академік НАМН України, д. мед. н., професор.
- Колеснік Олена Олександрівна – директор ДУ «Національний інститут раку» МОЗ України, д. мед. н.
- Отець Ігор Бойко – ректор Львівської духовної семінарії Святого Духа, доктор морального богослов'я, к. філос. н.
- Цимбалюк Віталій Іванович – віце-президент НАМН України, д. мед. н., проф., академік НАМН України.

З основною доповіддю щодо завдання держави та громадськості у розвитку паліативної допомоги виступив голова правління ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги», завідувач кафедри управління охороною суспільного здоров'я Національної академії державного управління при Президентові України, д. мед. н. Князевич Василь Михайлович. У виступі прозвучали нагальні питання побудови соціального суспільства та шляхи подальшого розвитку системи надання допомоги людям, що її потребують найбільше, – важкі хворі, що вже не мають певних методів лікування та некурабельні пацієнти, люди похилого віку, що завершують свій шлях у цьому світі. Багато йшлося про людяність та шляхи інтегрованого підходу до проблем розбудови паліативної та хоспісної допомоги, необхідність та шляхи розвитку системи підготовки кадрів у медицині, соціальній роботі, юридичній практиці, психології, які могли б почати працювати у системі паліативної та хоспісної допомоги та побудувати правильні моделі цього виду допомоги, які сьогодні мають усі розвинені країни світу. Також ішлося про побудову паліативної допомоги дитячому населенню, система якої дуже відрізняється від моделей допомоги дорослим.

Під час пленарного засідання прозвучали виступи всіх модераторів секцій Конгресу, які надали стратегічне бачення розвитку паліативної та хоспісної допомоги в Україні та висвітлили пропозиції, які було внесено до проектів Резолюції Конгресу та Стратегії розвитку паліативної та хоспісної допомоги на 2015–2025 роки.

Обґрунтування організаційно-функціональної моделі системи паліативної та хоспісної допомоги в Україні від першої секції представив Царенко Анатолій Володимирович – доцент кафедри паліативної та хоспісної медицини НМАПО ім. П.Л. Шупика, к. мед. н.

Про оптимізацію підготовки кадрів та розвиток наукових досліджень у галузі паліативної медицини як умову створення системи паліативної та хоспісної допомоги поінформував Губський Юрій Іванович – завідувач кафедри паліативної та хоспісної медицини НМАПО ім. П.Л. Шупика, чл.-кор. НАМН України, д. мед. н., професор.

Юридичні підвалини розвитку паліативної допомоги в Україні від секції №11 представила Черненко Зоряна Степанівна – доцент кафедри міжнародного права і спеціальних правових наук Школи охорони здоров'я Національного університету «Києво-Могилянська академія», голова комісії з питань реформування системи охорони здоров'я МОЗ України, доктор філософії в галузі права (Ph.D.), доцент.

Роль та завдання служби первинної медико-санітарної допомоги у наданні паліативної допомоги від секції №3 висвітлила Матюха Лариса Федорівна – завідувач кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги НМАПО ім. П.Л. Шупика, голова Всеукраїнської асоціації сімейних лікарів, головний позаштатний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності «Загальна практика-сімейна медицина», д. мед. н., професор.

Цікавим досвідом щодо філософії, структури і діяльності хоспісу вдома поділилась з учасниками конгресу Гелена Нойбахер, Відень, Академія Лідерства.

Проблеми та перспективи створення системи паліативної допомоги дітям в Україні були представлені від секції №6 Моїсеєнко Р.О. – завідувачем кафедри дитячої неврології та медико-соціальної реабілітації НМАПО ім. П.Л. Шупика, д. мед. н., професором.

Актуальні питання паліативного догляду в онкологічній практиці висвітлила за результатами роботи секції №7 Колеснік Олена Олександрівна – директор ДУ «Національний інститут раку» МОЗ України, д. мед. н., професор.

Інтегрований підхід до створення системи паліативної допомоги був представлений Андріішиним Л.І. – завідувачем відділення Івано-Франківської обласної лікарні допомоги невиліковно хворим «Хоспіс», віце-президентом Благодійного фонду допомоги невиліковно хворим «Мати Тереза».

Нагальні питання організації геріатричної паліативної допомоги в Україні і світі висвітлила

Чайковська Віра Володимирівна – завідувач лабораторії соціальної геронтології ДУ «Інститут геронтології ім. Д.Ф. Чеботарьова НАМН України», д.мед.н., проф. Цікавою також стала доповідь «Паліативна допомога в геріатрії» від гості з Казахстану Айнура Єшманової.

Роль медсестринства в розвитку та підвищенні якості паліативної та хоспісної допомоги за підсумками секції №4 було представлено Чернишенко Т.І. – директором ДУ «Центральний методологічний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України», кандидатом наук з державного управління.

Доповіді щодо духовної опіки, психологічні та етичні засади в паліативній та хоспісній медицині висвітлили завідувач кафедри філософії НМАПО ім. П. Л. Шупика, д.філос.н., проф. Пустовіт Світлана Віталіївна та Отець Ігор Бойко – ректор Львівської духовної семінарії Святого Духа, доктор морального богослов'я, к.філос.н.

Паліативна та хоспісна допомога у психіатрії та неврології була представлена від секції №8 директором Українського науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України, головним позаштатним спеціалістом МОЗ України зі спеціальності «Наркологія. Психіатрія», д.мед.н. Пінчук І.Я.

Про питання організації паліативної та хоспісної допомоги пацієнтам з ВІЛ-інфекцією/СНІДом, туберкульозом від секції №5 поінформувала Александріна Тетяна Андріївна, к.мед.н., НМАПО ім. П.Л. Шупика.

Питання нетрадиційної та народної медицини в паліативній допомозі від секції №9 висвітлила Гарник Тетяна Петрівна – завідувач кафедри фітотерапії, гомеопатії, біоенергоінформаційної медицини ПВНЗ «Київський медичний університет УАНМ», головний позаштатний спеціаліст МОЗ України за фахом «Народна та нетрадиційна медицина», президент ВГО «Асоціація фахівців з народної і нетрадиційної медицини України», д.мед.н., проф.

Три секції, які проведено у рамках конгресу 02 жовтня 2015 року, «**Основні Засади державної політики в галузі паліативної допомоги. Національна стратегія розвитку системи паліативної допомоги в Україні: нові реалії, виклики та завдання. Нормативно-правові та організаційні засади надання паліативної та хоспісної допомоги**», «**Інтегрований підхід до надання паліативної та хоспісної допомоги пацієнту: лікування, догляд, психологічна та соціальна підтримка. Засади та досвід їх забезпечення**», «**Науково-методичні і філософські засади розвитку паліативної допомоги. Питання**

психологічної, соціальної та духовної підтримки пацієнтів при наданні паліативної та хоспісної допомоги», з огляду на високу зацікавленість у даних питаннях секції, проходили в одному залі, і всі доповідачі змогли взяти участь у модеруванні секцій конгресу.

На секціях активно обговорювалися роль і місце інформаційної політики у розвитку паліативної допомоги в країні, роль громадських організацій та суспільства, формування політики держави та розвитку системи паліативної допомоги, особливості волонтерства у паліативній допомозі. Велика увага була приділена системі підготовки, перепідготовки кадрів для паліативної та хоспісної допомоги; визначенню єдиної термінології та понять у системі паліативної допомоги; особливостям надання паліативної допомоги в міській та сільській місцевості. Взагалі у кожній доповіді підкреслювалось значення нормативно-правової бази розвитку паліативної і хоспісної допомоги а також питання контролю за обігом наркотичних анальгетиків у медичній сфері: перешкоди доступу до лікарських засобів та шляхи вирішення; питанням стандартів надання паліативної допомоги та організаційним засадам догляду за паліативними пацієнтами, сестринському догляду. Особливий інтерес викликали питання організації взаємодії медичної та соціальної служб при наданні паліативної допомоги, наданню паліативної допомоги в системі соціального захисту; механізмам фінансування, благодійності, фандрейзінгу.

Особлива увага приділялась проблемі інтегрованого міжсекторального підходу до надання паліативної допомоги, розвитку хоспісів, як основного центру надання паліативної допомоги населенню, проведення організаційної, методичної і навчальної роботи з паліативної допомоги у регіоні; виїзній службі паліативної допомоги; розвитку служби амбулаторної паліативної допомоги, ролі сімейного лікаря у паліативній допомозі; догляду за паліативними пацієнтами, ролі і місцю медичної сестри.

Обговорено особливості надання паліативної допомоги у педіатрії, геріатрії, психіатрії, хворим з хронічними інфекційними захворюваннями (туберкульоз, ВІЛ-інфекція/СНІД, гепатити тощо).

Окремо обговорювалися питання ведення хронічного больового синдрому при наданні паліативної допомоги дорослим, дітям та літнім людям та реабілітації та догляду за паліативними пацієнтами, які постраждали під час АТО.

Цікавим було обговорення питання щодо місця науки у розвитку паліативної допомоги в Україні, танатології, сучасних підходів та методів психологічної підтримки паліативних пацієнтів та їхніх

родичів; ролі та місця медичного психолога у наданні паліативної допомоги; профілактики професійного вигорання при наданні паліативної і хоспісної допомоги, етичним та духовним засадам паліативної і хоспісної допомоги; впровадження системи капеланства.

Обговорено доповіді «Державні механізми фінансування системи надання хоспісної та паліативної допомоги», що представила Дубич Клавдія Василівна – докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президентові України, к. пед.н., доцент.

Значний інтерес викликала доповідь «Соціальна робота у сфері паліативної та хоспісної допомоги: нові виклики, зумовлені суспільною та економічною кризою» Вольфа Олександра Олександровича – асистента кафедри паліативної та хоспісної медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, голови правління БО «Асоціація паліативної та хоспісної допомоги», к.політ.н.

На важливості капеланського-душпастирського супроводу паліативного пацієнта, духовних засад Християнського Служіння та допомоги паліативним пацієнтам наголошувалося у доповіді П'яста Р.М. – голови Комісії Української греко-католицької Церкви у справах душпастирства охорони здоров'я.

Духовно-моральним викликом невиліковної хвороби та шляхам допомоги хворому присвятив свій виступ голова синодального департаменту з питань охорони здоров'я єпископ Львівський і Галицький Філарет (Кучеров).

Цікавим досвідом роботи з паліативними пацієнтами та системи підготовки кадрів поділились колеги з Алмати, Казахстан, Айнур Єшманова, Балат Жантурієв, Асія Аканова.

Питанням паліативної допомоги в педіатрії та неонатології були присвячені виступи проф.

Ріги О.О. з доповіддю проф. Джоан Мартінсон – Виконавчого директора Міжнародної мережі паліативної допомоги для дітей (ICPCN) та к.мед.н. А. Пенькова з м. Харкова.

Важливим кроком було обговорення практичного створення, відповідно до рішення від 30.09.15 р. Департаменту охорони здоров'я м. Києва, Центру паліативної медицини для дітей на території КМШВЛ №1.

Твердження, що медико-соціальна допомога – основа комплексного підходу до задоволення потреб невиліковно хворої людини і її родини, обговорювалась за участю Чайківської Д.Р. – національного координатора програми напрямку «Здоров'я» Міжнародного благодійного фонду «Карітас України».

Також відбулось засідання секції № 4 у вигляді міжнародної телеконференції за темою «Надання паліативної допомоги в геріатрії» у НМАПО ім. П.Л. Шупика Співорганізатори: Східний Мічиганський університет, військовий коледж «Цитадель» (США).

Модераторами секції були Стаднюк Леонід Антонович – завідувач кафедри терапії і геріатрії НМАПО ім. П.Л.Шупика, д.мед.н., проф. та Чайковська Віра Володимирівна – завідувач лабораторії соціальної геронтології ДУ «Інститут геронтології ім. Д.Ф.Чеботарьова НАМН України», д. мед.н., професор.

На секції були заслухані та обговорені наступні доповіді: Y. Colon, Східний Мічиганський університет, «Контроль больового синдрому у пацієнтів, які нездатні до самооцінки»; T. Kriener-Smith, хоспіс Арбор, Мічиган, «Психо-соціальна оцінка помираючого пацієнта»; S. Wladkowski, Східний Мічиганський університет, «Психо-соціальна оцінка сімей пацієнтів хоспісу»; В. Чайковська, ДУ «Інститут геронтології ім. Д.Ф.Чеботарьова НАМН України», «Організація геріатричної паліативної допомоги в Україні і в Казахстані»; А.К. Єшманова, директор наукової школи геронтології, завідувач кафедри геронтології Казахського Національного медичного університету; Д. Чайківська, МБФ «Карітас України» «Якісний догляд – запорука гідного життя в останні місяці і дні життя»; Л. Стаднюк, НМАПО ім. П.Л. Шупика, «Перспективи оптимізації міжвідомчої багаторівневої підготовки до надання паліативної і геріатричної допомоги в Україні».

Відбулось жваве обговорення питань паліативної медицини та проектів резолюції і стратегії, які знайшли свою підтримку в аудиторії геронтологів.

На Конгресі був широко представлений досвід діяльності створених в країні 2 центрів, 7 хоспісів та понад 60 самостійних відділень паліативної

допомоги, що забезпечують доступ до 1500 стаціонарних паліативних ліжок, при рекомендованій Всесвітньою організацією охорони здоров'я потребі у 3500 ліжок. Потребує розвитку мобільна служба паліативної служби – сьогодні функціонує лише 7 мобільних служб надання паліативної допомоги вдома для дорослих та дітей. За оцінками експертів, потреба у паліативній допомозі в Україні задоволена лише на 15%.

Головною метою Конгресу стало обговорення шляхів створення системи паліативної і хоспісної допомоги в Україні з використанням світового

досвіду у цій справі, а також забезпечення гарантованого доступу до неї пацієнтів усіх вікових категорій, незалежно від місця перебування.

Стратегічними документами, які всебічно обговорювалися на Конгресі, були «Стратегія розвитку паліативної та хоспісної допомоги на період 2015–2025 рр.» та Резолюція Конгресу. У проекти документів було внесено ряд пропозицій та доручено редакційній колегії, що запропонована Конгресом, доопрацювати проектні документи з подальшою їх публікацією у профільному журналі «Реабілітація та паліативна медицина».

